info@payamdaily.ir
نخستین روزنامه صبح البرز
پیام آشنا
شماره ۲۴۹۳
یکشنبه / ۲۰ اسفند / ۱۴۰۲
۲۹ / شعبان / ۱۴۴۵
10 / March / 2024
صاحب امتیاز: موسسه همگامان اندیشه زمان
مدیرمسئول: محمود حیدری سردبیر: باهره حیدری
نشانی: کرج، بلوار تعاون، خیابان فرهنگ، جنب کانون کارشناسان رسمی دادگستری
تلفن: ۳۲۵۲۲۸۳۸-۳۲۵۳۴۳۴۳-۰۲۶- فکس: ۳۲۵۳۰۱۰۱
امتیاز در طرح ارزیابی کیفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی: ۵۸/۲۲
چاپ: کارگر

امروز با حافظ

ذکر رخ و زلف تو دلم را / وردیست که صبح و شام دارد
بر سینه ریش دردمندان / لعلت نمکی تمام دارد

لب تشنه چند باشی، در ساحل تمنی؟
انداز خویشتن را در بحر بی‌نهایات
عراقی

اوقات شرعی فردا

اذان صبح	طلوع آفتاب	اذان ظهر	غروب آفتاب	اذان مغرب
۰۴:۵۸	۰۶:۲۳	۱۲:۱۶	۱۸:۱۰	۱۸:۲۸

اگر می‌خواهید زندگی شادی داشته باشید، زندگی خود را به یک هدف گره بزنید نه آدم‌ها و چیزها...
آلبرت اینشتین

مکث

ظلم حسابی به دکتر حسابی!

تلویزیون و سایر رسانه‌ها سال‌های پی در پی در بزرگداشت «دکتر حسابی» سنگ‌تمام گذاشتند و برای این سنگ تمام گذاشتن متأسفانه تن به اغراق و بزرگنمایی‌هایی دادند که معلوم نبود از کجا سرچشمه می‌گرفت.

به گزارش پیام آشنا به نقل از قدس، ۲۰ اسفند ۱۳۶۹ وقتی اعلام شد دکتر «حسابی» از سوی «مرکز بین‌المللی زندگی‌نامه‌ها» به عنوان مرد علمی سال ۱۹۹۰ معرفی شده نزدیک به سه سال بود که ما ایرانی‌ها متوجه شده بودیم این دانشمند وطنی جایگاه بالایی در جهان و نزد اندیشمندان جهانی دارد. شاید قصه‌سازی و افسانه‌پردازی‌ها درباره دکتر حسابی هم تقریباً از همان موقع آغاز شد و بعدها با گسترش رسانه‌ها شدت بیشتری گرفت. جوری که حتی حالا و سی و چند سال پس از ماجرا هنوز برخی تقویم‌ها و روزشمارها می‌نویسند: «۲۰ اسفند سال ۱۳۶۹ پروفسور حسابی به عنوان مرد سال فیزیک ۱۹۹۰ یا مرد سال علمی جهان معرفی شد.»

یک علامت سؤال

تا جایی که من و شما می‌دانیم، ملت ما اگرچه «قهرمان‌پرور و دانشمندپرور» بوده و هست، اما تا ۲۰ یا ۳۰ سال پیش از این، قهرمان‌تراش، نابغه جعل‌کن و دانشمندساز نبوده است. اما خدا می‌داند چه اتفاقی افتاد که از حدود ۳۰ سال پیش، برخی از هموطنانمان به جان دانشمندان و شخصیت‌های بنام معاصر ایران افتاده و به روش دوستی خاله خرسه، شروع به تخریب شخصیت و سوابق علمی آن‌ها کردند. نمونه‌اش رفتاری است که دو یا سه دهه اخیر با «دکتر محمود حسابی» کردیم. طوری که نسل امروزی‌های ما تا همین چند سال پیش اگر می‌خواستند با اطلاعات رسانه‌ها، کتاب‌های درسی و فضای مجازی این فیزیکدان برجسته ایرانی را بشناسند، چیزی جز سرگردانی نصیبشان نمی‌شد و آخر کار علامت سؤال بزرگی بالای سرشان چشمک می‌زد و نمی‌دانستند «دکتر محمود حسابی» یک اعجوبه و نابغه علمی و همتراز اینشتین، یک دانشمند صاحب نظریه خاص در علم فیزیک، قرآن‌شناس، ادیب و همه‌چیزدان بوده یا تنها یک فیزیکدان برجسته ایرانی است که منشأ خدمات بزرگ علمی به کشورش شده است؟ حالا خدا کند شما پس از خواندن این مطلب، علامت سؤالی مثل آنچه گفتیم بالای سرتان چشمک نزند!

اسطوره‌سازی

سال ۶۶ در کنفرانس فیزیک ایران در شهر شیراز از خدمات و پیشینه علمی «دکتر حسابی» تجلیل شد. این بزرگداشت برای برگزارکنندگانش دو دردسر بزرگ هم درست کرد. دردسر اول مربوط به پیش از بزرگداشت بود که عده‌ای تهدید می‌کردند نباید حتی نامی از «دکتر حسابی» برده شود چون از افراد سرشناس رژیم سابق است! دردسر دوم از یکی دو سال بعد آغاز شد. در جریان مراسم بزرگداشت، «حداد عادل» حاضر شده بود در تجلیل از خدمات علمی «دکتر حسابی» سخن بگوید و انگار همین قدرشناسی ساده، بهانه دست برخی‌ها داد تا در سال‌های آینده، پروژه بُت‌سازی و اسطوره‌تراشی از «حسابی» را آغاز کنند. متأسفانه رسانه‌ها هم به کمک آمدند و در میان امواج پرخروش داستان‌سازی و قهرمان‌تراشی، راست و دروغ به هم آمیخت و «دکتر حسابی» تبدیل به اسطوره فیزیک ایران و جهان شد و کار تا جایی پیش رفت که برای عموم افراد جامعه، دکتر حسابی با تئوری‌هایش از اینشتین هم جلو افتاد! بزرگنمایی‌ها حتی به کتاب‌های درسی مدارس راه یافت و به محیط علمی برخی دانشگاه‌ها نیز کشیده شد. وضعیت آن‌قدر ناجور شد که از اواخر دهه ۸۰ صدای خیلی از شخصیت‌های علمی و مشهور ایران هم بابت این غلوها درآمد. البته هیچ‌کدام از منتقدان این وضعیت، نابغه بودن و اینکه دکتر حسابی از مفاخر علمی ایران است را رد نمی‌کردند.

تلویزیون و سایر رسانه‌ها سال‌های پی در پی در بزرگداشت «دکتر حسابی» سنگ‌تمام گذاشتند و برای این سنگ تمام گذاشتن متأسفانه تن به اغراق و بزرگنمایی‌هایی دادند که معلوم نبود از کجا سرچشمه می‌گرفت. برخی «ایرج حسابی» فرزند دکتر را مقصر می‌دانستند که با بزرگنمایی شخصیت و سوابق علمی پدرش، زمینه را برای داستان‌سرایی‌های عجیب و غریب فراهم کرده است و فرزند دکتر حسابی نیز گناه را به گردن آن‌هایی می‌انداخت که چشم دیدن عظمت پدرش را ندارند.

افتادن از آن طرف بام

مقصر اولیه در این ماجرا هر که باشد فرقی نمی‌کند چون در مجموع این خود ما ایرانی‌ها هستیم که بیشتر از همه به دانشمند و نابغه علمی کشورمان ظلم کردیم. سال‌های سال فقط بزرگنمایی کرده و بزرگداشت‌های افراطی برگزار کردیم تا تصویری غیر واقعی از او به مردم ارائه کنیم. فیزیکدانی که تحصیلکرده خارج کشور بود و می‌توانست در غرب بماند و در بهترین آزمایشگاه‌ها و دانشگاه‌های جهان تحقیق و تدریس کند اما به کشورش برگشت تا علم فیزیک نوین را به ایرانی‌ها بشناساند و پایه‌گذار و یا مجری نزدیک به ۴۰ طرح علمی (از مؤسسه ژئوفیزیک، شورای عالی معارف، مرکز تحقیقات اتمی و راه‌سازی مدرن بگیرید تا راه‌اندازی نخستین بیمارستان خصوصی، تأسیس دانشسرای عالی و...) بود. در تمام سال‌های پیش از انقلاب فقط یک بار نشان استاد برجسته را دریافت کرد و سال‌های نخست پس از انقلاب نیز چون سابقه حضور در مجلس سنای سابق را داشت، کنار گذاشته شد و حتی انگ «فراماسونر» بودن به پیشانی‌اش خورد! از دهه ۶۰ به بعد هم انگار همه ما از آن طرف بام افتادیم و «دکتر حسابی» را به افسانه‌ای تبدیل کردیم که بعدها حتی خودمان به داستان‌سرایی‌ها درباره زندگی او بخندیم. بی‌آنکه بدون اغراق و قصه‌سازی به مردم بگوییم میزان پشتکار «حسابی» در این سال‌ها چقدر بوده بی‌آنکه از هم‌دوره‌ای‌هایش بخواهیم از سادگی، تواضع، طرح‌های علمی و دلسوزی‌های او برای کشورش حرف بزنند. یادمان نرود تفریط‌های دیروزی و افراط‌های امروزی به افسانه‌سازها فرصت داده از مفاخری چون «حسابی‌ها» پهلوان پنبه‌های علمی و قهرمان‌های پوشالی بسازند و شناخت مفاخر ایران را برای نسل‌های آینده دشوار کنند.

گزارش روز

بی‌بی در ایستگاه سقوط

نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی امیدوار است با حذف رهبران ارشد حماس یا پیدا کردن مقر فرماندهی این گروه فلسطینی برای خود زمان و اعتبار بخرد تا بتواند بار دیگر شانس پیروزی در انتخابات را داشته باشد.

به گزارش پیام آشنا به نقل از جام جم، پس از فروریختن دیوارهای امنیتی رژیم صهیونیستی و حمله منحصربه‌فرد شاخه نظامی جنبش حماس به محیط پیرامونی غزه، کمتر کارشناس یا تحلیلگری تصور می‌کرد بنیامین نتانیاهو، نخست وزیر رژیم صهیونیستی و کابینه‌اش بتوانند همچنان در قدرت باقی بمانند. افول خیره کننده محبوبیت «بی بی» میان رأی‌دهندگان جناح راست و صعود قابل توجه مخالفان مانند بنی گانتز و یائیر لاپید از تغییرات جدی در هندسه قدرت رژیم صهیونیستی خبر می‌داد؛ موضوعی که تاکنون تحقق نیافته است. با گذشت بیش از ۱۵۰ روز از عملیات «طوفان‌الاقصی» به نظر می‌آید نتانیاهو و متحدانش قصد دارند با طولانی‌تر کردن جنگ در میدان غزه یا تهدید به گشودن جبهه جدید در جنوب لبنان همچنان وضعیت استثنائی را در سرزمین‌های اشغالی حفظ کنند و جلوی برگزاری انتخاب زودهنگام را برای انتخاب کابینه و نخست وزیر جدید بگیرند.

در سوی مقابل، مخالفان با تقسیم کار به دو گروه «همراهان و مخالفان کابینه» در هنگام جنگ قصد دارند علاوه بر ارسال پیام به خارج از سرزمین‌های اشغالی، مسئولیت اقدامات نتانیاهو را در حوزه‌های نظامی، امنیتی و اقتصادی برعهده نگیرند. آویگدور لیبرمن از مخالفان برجسته نتانیاهو و رئیس حزب «رژیم صهیونیستی خانه ما» همانند گذشته با به کارگیری لحنی انتقادی نسبت به کابینه افراطی نتانیاهو گفت، کابینه نتانیاهو به پایان کار خود رسیده است و به همین دلیل هر گونه درخواست برگزاری انتخابات زودهنگام را رد کرد و این موضوع را نوعی خط قرمز می‌داند. این سیاستمدار در مصاحبه با رادیو ارتش رژیم صهیونیستی اعلام کرد، انتظار می‌رود خبر بیان شده از سوی گانتز و سایر اعضای کابینه به زودی مطرح شود. با توجه به اظهار نظر سایر رؤسای سیاسی و کارشناسان امور رژیم صهیونیستی به نظر می‌آید چنین دیدگاهی به برداشت عمومی نسبت به سیاست نتانیاهو در قبال جنگ غزه و بقا در پست نخست وزیری تبدیل شده است.

جنگ قدرت

در این میان سفر ناگهانی بنی گانتز به واشنگتن برای دیدار و رایزنی با مقام های کاخ سفید گمانه زنی‌ها را درباره جنگ قدرت میان گروه‌های مختلف در سرزمین‌های اشغالی به اوج خود رسانده است. به گزارش برخی منابع عبری، نتانیاهو از کارکنان و دیپلمات‌های سفارت رژیم صهیونیستی در آمریکا خواسته است با گانتز همکاری نکنند و در نشست‌های مشترک وی با مقام های کاخ سفید حاضر نشوند. نتانیاهو در حالی به دنبال ادامه نبرد در نوار غزه است که در صورت اتمام جنگ و برگزاری انتخابات زودهنگام، شانس زیادی نسبت به مخالفانش ندارد.

به گزارش روزنامه عبری معاریو، در صورت برگزاری انتخابات در فلسطین اشغالی احزاب بنی گانتز و لاپید به تنهایی ۵۲ کرسی را به خود اختصاص خواهند داد. این در حالی است که حزب لیکود با افولی قابل توجه تنها صاحب ۱۸ کرسی در کنست (مجلس رژیم صهیونیستی) خواهد شد. این واقعیت سبب شده است نتانیاهو و متحدان افراطی‌اش مانند یهودیان حریدی، ایتامار بن گویر و اسموتریچ علاقه‌ای به اعلام آتش‌بس و پایان جنگ غزه نداشته باشند. با ادامه مذاکرات آتش‌بس و تداوم تلاش‌ها برای توقف موقت عملیات نظامی رژیم صهیونیستی در غزه پیش از ماه رمضان، مقام‌های نظامی رژیم همچون یوآو گالانت از احتمال حمله زمینی به جنوب لبنان سخن می گویند. شاید به همین دلیل پیش از به نتیجه رسیدن مذاکرات آتش‌بس در قاهره، آمریکا بار دیگر هوخشتاین را راهی لبنان کرد تا با پیگیری فرآیند میانجی گری میان حزب‌الله و رژیم صهیونیستی جلوی باز شدن جبهه جدید را در شرق مدیترانه بگیرد.

نگرانی‌های بایدن

برای دولت جو بایدن، رئیس جمهور آمریکا تداوم جنگ غزه یا باز شدن جبهه جدید در لبنان به معنای تهدید آرای وی در انتخابات ریاست جمهوری خواهد بود. در روزهای اخیر عرب‌آمریکایی‌ها به عنوان بخشی از پایگاه رأی دموکرات‌ها در ایالت میشیگان کمپینی با عنوان «غیر متعهد» در اعتراض به سیاست‌های کاخ سفید در قبال بحران غزه ایجاد کردند. شکل گیری این هسته‌ها پیش از آغاز جدی رقابت‌های انتخاباتی در آمریکا زنگ خطر را برای حزب دموکرات به صدا درآورده است که اگر نتواند در تعامل با نیروهای میانه‌رو رژیم صهیونیستی جلوی تداوم جنگ در غزه را بگیرد، آنگاه باید آماده رخدادهای کشنده در جریان انتخابات باشد.

ریاکاری واشنگتن

نیروهای پیشروی حزب دموکرات بارها خواستار توقف کمک نظامی به رژیم صهیونیستی شدند اما سیاست ریاکارانه دولت آمریکا در حمایت عملی از ارتش صهیونیستی و در عین حال ارسال کمک‌های محدود بشردوستانه به غزه سبب شده است بخشی از جامعه رأی دموکرات‌ها نسبت به سیاست خیرخواهانه بایدن در قبال بحران فلسطین ابراز تردید کنند. در چنین شرایطی اگر نتانیاهو تن به خواسته‌های دموکرات‌ها ندهد، باید آماده افزایش فشارهای داخلی از سوی نیروهای مخالف و حتی برخی چهره‌های برجسته جناح راست مانند نفتالی بنت یا لیبرمن باشد. نتانیاهو پس از ۱۶ سال نخست وزیری رژیم صهیونیستی و بدل شدن به یکی از رهبران جناح راست به نظر نمی‌آید قصدی برای کنار کشیدن از قدرت داشته باشد. برای «بی بی» ادامه جنگ در غزه یا جبهه شمالی این فرصت را در اختیار وی و متحدانش قرار خواهد داد که با کسب دستاوردهای میدانی و تبلیغات گسترده بار دیگر بتوانند اعتماد افکار عمومی را به دست آورند. شاید به همین دلیل نتانیاهو حمله به جنوب غزه و پاکسازی شهر رفح را در دستور کار ارتش قرار داده است. نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی امیدوار است با حذف رهبران ارشد حماس یا پیداکردن مقر فرماندهی این گروه فلسطینی برای خود زمان و اعتبار بخرد تا بتوانند بار دیگر شانس پیروزی در انتخابات را داشته باشد.

برش

گاو صندوقی که دیگر امن نیست!

مجلس اعلای سوئیس به تازگی در اقدامی، با مصادره و انتقال دارایی‌های روسیه به ارزش ۹ میلیارد دلار به اوکراین موافقت کرده است؛ موضوعی که با جنجال‌های گسترده بین‌المللی همراه شده است.

به گزارش پیام آشنا به نقل از الف بسیاری از افکار عمومی جهان، کشور سوئیس را با نظام بانکی آن می‌شناسند. بانک‌های سوئیسی سال‌ها به دلیل استانداردهای خاص و سخت گیرانه خود، مورد اعتماد بسیاری از تجار، سیاستمداران و دولت‌های جهان بوده‌اند. افراد و دولت‌هایی که مطمئن بوده‌اند اموال و دارایی‌های آن‌ها در کشور سوئیس از هر گونه دست‌درازی و خطر در امان خواهد بود.

با این حال، واقعیت ماجرا این است که بانک‌های سوئیسی در حقیقت به عنوان بخشی از پازل حکمرانی جهانی عمل می‌کنند که مهندسی اصلی این معادله، با قدرت‌های غربی است؛ موضوعی که البته چندین دهه ماهیت پنهان و نه چندان آشکار داشته با این حال در سال‌های اخیر، جلوه‌های عینی‌تری را به خود گرفته است.

در این راستا به تازگی وقوع یک اتفاق معنادار، به رسوایی بزرگی برای سوئیس به عنوان گاوصندوق امن قدرت‌های غربی تبدیل شده است. ماجرا از این قرار است که اخیرا پارلمان اعلای سوئیس با ۲۱ رای موافق، ۱۹ رای مخالف و ۳ رای ممتنع، حکم به انتقال دارایی های مسدود شده روسیه در سوئیس برای اوکراین داده است. برخی ارزیابی‌ها حاکی از این هستند که روسیه بیش از ۹ میلیارد دلار دارایی توقیف شده در سوئیس دارد. موضوعی که جنجال‌ها و بازتاب‌های گسترده‌ای را در عرصه بین‌المللی پیدا کرده است.

نظام بین‌المللی غربگرا که سازمان‌ها و نهادها و بازیگران مختلفی را در حوزه‌های گوناگون برای حکمرانی جهانی خود ایجاد کرده، همواره سعی داشته تا این بازیگران به عنوان اعضای مهم و محوری آن، به مثابه کنشگرانی بی‌طرف در قبال معادلات بین‌المللی به افکار عمومی جهان معرفی شوند. در حقیقت، قدرت‌های غربی در این معادله نوعی پروژه فریب را در دستور کار داشته‌اند و چندین دهه است که از همین طریق، دستورکارهای خود در محیط بین المللی را با کمترین مانع به پیش می‌برند.

با این حال، شرایط در وضعیت کنونی برای جهان غرب به واسطه تشدید منازعات ایدئولوژیک و ژئوپلیتیک آن با رقبای بین المللی‌اش به نحوی پیش رفته که دیگر، غربی‌ها و تشکیلات وابسته به آن‌ها قادر به تداوم سیاست‌های یک بام و دو هوای خود نیستند. موضوعی که پرده از ماهیت حقیقی دستگاه‌های نماینده حکمرانی غربی در نظام بین الملل برداشته و یک رسوایی بزرگ را برای آن‌ها رقم زده است.

اقدام اخیر سوئیس به عنوان گاوصندوق سنتی جهان غرب در اعلام موافقیت اخیرش با مصادره و انتقال دارایی‌های روسیه به اوکراین، در شرایطی صورت گرفته که وضعیت نبرد در جبهه‌های جنگ اوکراین، کاملا به ضرر اوکراینی‌ها است.

این وضعیت در شرایطی حاکم است که قدرت های غربی نیز دیگر همچون گذشته از توانایی کافی جهت ارائه کمک‌های خود به اوکراین برخوردار نیستند و با چالش‌های عدیده‌ای از حیث ارائه کمک‌های مالی و تسلیحات به اوکراین رو به رو شده‌اند.

حال در این وضعیت، سوئیس به وضوح در میدان بازی جهان غرب کنشگری کرده و دست به اقدامی زده که مطلوب جبهه غرب در جریان جنگ اوکراین است.

مساله‌ای که نشان می‌دهد تا چه اندازه بازیگران فعال در حوزه‌های مختلف نظام حکمرانی بین‌المللی غربی، غیرمستقل هستند و اعتماد به آن‌ها و یا جلب اعتمادشان بیجا است. مسائلی که همه و همه خود می‌توانند جلوه‌هایی عینی از افشای ماهیت حقیقی نظام بین‌الملل غربی و تضعیف پایه های آن و در عین حال، ضرورت ظهور گزینه های آلترناتیو برای حکمرانی بین‌المللی را به ذهن تداعی کنند.

اشاره

یکبار مصرف‌ها چطور محیط زیست را به مخاطره می‌اندازند؟

دنیای خطرناک پلاستیکی

استفاده از مواد پلاستیکی یکبار مصرف آنقدر در زندگی روزمره رواج پیدا کرده که به زحمت می‌توان زندگی بدون آن را متصور شد. البته پلاستیک کاربردهای ارزشمند بسیاری دارد اما مسأله این است که امروزه ما به محصولات پلاستیکی یکبار مصرف معتاد شده‌ایم و به این شکل خود را در معرض عواقب شدید زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی ناشی از آن نیز قرار داده‌ایم.

به گزارش پیام آشنا به نقل از نور نیوز، استفاده از مواد پلاستیکی یکبار مصرف آنقدر در زندگی روزمره رواج پیدا کرده که به زحمت می‌توان زندگی بدون آن را متصور شد البته پلاستیک کاربردهای ارزشمند بسیاری دارد اما مسأله این است که امروزه ما به محصولات پلاستیکی یکبار مصرف معتاد شده‌ایم و به این شکل خود را در معرض عواقب شدید زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی ناشی از آن نیز قرار داده‌ایم. بسیاری از ما هر روز از این محصولات استفاده می‌کنیم، بدون اینکه حتی فکر کنیم پلاستیک‌ها در نهایت به کجا می‌رسند. بااین احوال بی راه نیست اگر آلودگی پلاستیکی را یک فاجعه جهانی حاصل دست بشر بدانیم.

طبق اعلام برنامه محیط زیست ملل متحد (UNEP) نیمی از پلاستیک تولید شده در جهان برای اهداف یکبار مصرف طراحی شده‌اند و فقط یک بار استفاده شده و سپس دور ریخته می‌شوند. بر این اساس در سراسر جهان هر دقیقه یک میلیون بطری پلاستیکی خریداری و نیز سالانه بیش از ۵ تریلیون کیسه پلاستیکی استفاده می‌شود. نگرانی در این باره وقتی بیشتر می‌شود که بدانیم میزان تولید پلاستیک از دهه ۱۹۷۰، سریع‌تر از هر ماده دیگری رشد کرده است و اگر روند رشد تاریخی ادامه یابد، پیش‌بینی می‌شود که تولید جهانی پلاستیک تا سال ۲۰۵۰ به ۱۱۰۰ میلیون تن برسد.

گزارش برنامه محیط زیست ملل متحده همچنین هشدار می‌دهد که در حال حاضر شاهد تغییر نگران کننده‌ای به سمت مصرف محصولات پلاستیکی یکبار مصرف بوده‌ایم؛ اقلامی که مقرر است پس از یک بار استفاده کوتاه دور ریخته شوند. این در حالی است که تقریباً ۳۶ درصد از کل پلاستیک‌های تولید شده، در بسته بندی استفاده می‌شود که از آن جمله می‌توان به محصولات پلاستیکی یکبار مصرف برای ظروف غذا و نوشیدنی اشاره کرد.

تقریباً ۸۵ درصد از محصولات پلاستیکی یک بار مصرف بعد از دور ریخته شدن، به محل‌های دفن زباله حمل می‌شوند که بار آلایندگی بالایی را دارا است. نکته قابل تأمل این است که از ۷ میلیارد تن زباله پلاستیکی که تا کنون در جهان تولید شده، چیزی کمتر از ۱۰ درصد آن بازیافت شده است. باقی زباله‌های پلاستیکی یا سوزانده می‌شوند و سبب آلودگی هوا خواهند شد و یا در محیط زیست رها می‌شوند و سال‌های سال به همان شکل باقی می‌مانند زمان تجزیه پلاستیک‌ها در طبیعت چیزی حدود ۴۵۰ سال تخمین زده و این عمق فاجعه را مشخص می‌کند.

هر ایرانی روزی ۳ کیسه پلاستیکی استفاده می‌کند

زمانی که صحبت از لزوم کاهش مصرف پلاستیک می‌شود، خیلی‌ها گمان می‌کنند این مسأله ای چندان بحرانی نیست و در ثانی چاره ای جز مصرف محصولات پلاستیکی یک بار مصرف ندارند. گاهی این مشکل را مربوط به خود نمی‌بینیم و اعتقاد داریم در کشور ما آنقدرها هم سرانه مصرف پلاستیک بالا نیست اما برخی منابع ایران را یکی از کشورهای پرمصرف در زمینه پلاستیک شناخته شده‌اند.

در منابع مختلف فارسی، ایران پنجمین کشور مصرف کننده پلاستیک در جهان معرفی شده است. منبع این آمار به احتمال زیاد مقاله‌ای است با عنوان «مطالعات علمی در مورد آلودگی میکروپلاستیک در ایران» که در ژوئیه ۲۰۲۱ در بولتن آلودگی دریایی که یک بولتن بین المللی است، منتشر شده است. بر اساس این مقاله سالانه حدود نیم میلیون تن پلاستیک در ایران مصرف می‌شود و این کشور از این نظر در رتبه پنجم جهانی قرار دارد. البته بر اساس یافته‌های این مقاله مطالعات حاکی از حضور پلاستیک در محیط زیست ایران بسیار جدید است و از این رو شاید تمامی ابعاد را در بر نداشته باشد برخی منابع دیگر نیز مصرف پلاستیک را در ایران تا سالانه بیش از ۳ میلیون تن عنوان می‌کنند و اذعان دارند هر ایرانی روزانه به طور میانگین ۳ کیسه پلاستیکی استفاده می‌کند که متوسط عمر استفاده از هر کیسه، تنها ۱۲ دقیقه است.

در جدیدترین آماری که در سال ۲۰۲۴ از سوی بررسی جمعیت جهانی درباره ۱۰ کشوری که بیشترین زباله‌های پلاستیکی را تولید می‌کنند منتشر شده، البته اثری از ایران دیده نمی‌شود و از این رو می‌توان امید داشت که با وجود مصرف بالا، تولید زباله‌های پلاستیکی در کشور ما آنقدرها هم فاجعه آمیز نیست. در این رده‌بندی چین در رتبه نخست قرار دارد و پس از آن آمریکا و هند در مقام‌های دوم و سوم تولیدکنندگان زباله‌های پلاستیکی هستند بعد از آنها نیز به ترتیب برزیل، مکزیک، ژاپن، آلمان، اندونزی، تایلند و ایتالیا قرار گرفته‌اند.

بر اساس آمارهای سازمان محیط زیست، سالانه ۲۴۸ هزار تن پلاستیک در ایران تولید می‌شود که روندی نگران کننده است و علاوه بر آلودگی زیست‌محیطی، سلامتی افراد را نیز تهدید می‌کند. پسماندهای پلاستیکی سال‌ها در محیط زیست باقی می‌مانند و به آلودگی آب و خاک، مرگ حیوانات دریایی و افزایش گرمایش جهانی منجر شوند. کیسه های پلاستیکی رها شده در طبیعت به راحتی همراه باد جابجا می‌شوند و محیط‌های طبیعی همچون رودخانه ها را آلوده می‌کنند. همچنین با ورود به محیط‌زیست دریایی، وارد زنجیره غذایی جانوران دریایی شده و سبب مرگ و میر آنها می‌شوند.

در انسان نیز استفاده از ظروف پلاستیکی تأثیرات منفی روی سلامتی دارد و به تغییر شکل سلول‌های بدن و همچنین تغییرات و جهش‌های ژنی منجر می‌شود که ممکن است به بروز بیماری‌هایی همچون انواع سرطان‌ها بینجامد.

کیسه پلاستیکی رایگان، بلای جان طبیعت

وقتی صحبت از کاهش مصرف پلاستیک می‌شود، اولین چیزی که به ذهن می‌رسد عدم استفاده از کیسه‌های پلاستیکی برای خرید و حمل اشیاء است. در سال‌های اخیر در این رابطه اطلاع رسانی‌های زیادی انجام شده که سبب تغییر دیدگاه بسیاری از مردم به این مسأله شده است. برخی افراد هنگام خرید از گرفتن کیسه پلاستیکی خودداری می‌کنند و ترجیح می‌دهند خرید خود را داخل کیف یا کیسه‌های پارچه‌ای قرار دهند. البته این اتفاق لزوما همیشه رخ نمی‌دهد چرا که عادت حمل کیسه های پارچه ای برای مردم کشور ما چندان رایج نیست.

در این رابطه می‌توان به تجربه کشورهای اروپایی مراجعه کرد که حالا همراه داشتن کیسه‌های پارچه‌ای بین مردم رواج یافته است. بخشی از این مسأله به فرهنگسازی برمی‌گردد و بخشی نیز مربوط به قوانین خرید است که طبق آن برای دریافت کیسه پلاستیکی باید هزینه ای بین ۳۰ سنت تا یک یورو پرداخت کنید. این مسأله نقش مهمی در کاهش مصرف کیسه‌های پلاستیکی دارد از سوی دیگر بطری‌های پلاستیکی نوشیدنی نیز عموما قابل بازیافت هستند و در فروشگاه‌های مواد غذایی دستگاهی برای تحویل بطری‌های پلاستیکی خالی وجود دارد که در ازای تحویل به شما پول یا بن خرید از فروشگاه ارائه می‌دهد و این نیز سیاستی تشویقی برای بازیافت پلاستیک محسوب می‌شود.

در ایران اما ارزان بودن محصولات پلاستیکی و ارائه کیسه پلاستیکی رایگان به خریداران عاملی برای مصرف بیشتر این مواد عنوان می‌شود برخی کارشناسان محیط زیست اعتقاد دارند که تنها فرهنگسازی سبب کاهش مصرف پلاستیک نمی‌شود و در این رابطه باید سیاست‌های جدی‌تری اعمال شود.

سابقه تولید پلاستیک و کیسه‌های نایلونی در ایران به سال ۱۳۳۷ و تأسیس اولین کارخانه تولید پلاستیک برمی‌گردد و طی سال‌ها مصرف انواع محصولات پلاستیکی و به‌ویژه محصولات پلاستیکی یک بار مصرف روندی رو به رشد داشته است. این در حالی است که قوانینی برای منع تولید و مصرف پلاستیک در کشور وجود ندارد. با این حال می‌توان مصرف پلاستیک را در کشور تا جای ممکن کم کرد و از سیاست‌های تشویقی نیز برای صاحبان مشاغل و نیز شهروندانی که برای کاهش مصرف پلاستیک تلاش می‌کنند بهره برد.

این روزها که به ماه مبارک رمضان نزدیک می‌شویم، استفاده از ظروف یک بار مصرف برای پخش نذورات و افطاری افزایش می‌یابد و خیلی وقت‌ها چاره‌ای هم جز این وجود ندارد. بویژه پس از همه گیری کرونا به دلایل بهداشتی استفاده از ظروف یک بار مصرف در این گونه مراسم رواج بیشتری پیدا کرد. با این احوال می‌توان استفاده از ظروف یکبار مصرف تجدیدپذیر و دوستدار محیط زیست که با نام ظروف یکبار مصرف گیاهی هم شناخته می‌شوند استفاده کرد. همچنین استفاده از کیسه‌های پارچه‌ای برای حمل غذا و نیز همراه داشتن لیوان شخصی در مواقعی که امکان پذیر است، راه خوبی برای کاهش آسیب ظروف پلاستیکی یک بار مصرف به شمار می‌رود. هر کدام از ما می‌توانیم تأثیر مثبتی در قطع چرخه آسیب مواد پلاستیکی به طبیعت داشته باشیم و خیالمان اندکی آسوده شود از این که دوستی خوب برای محیط زیست بوده‌ایم.